



ИЗЛИЗА ОТ 1900 ГОДИНА

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК



ОФИЦИАЛНО ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА – БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

ГОДИНА СХХІ, БРОЙ 15

СОФИЯ, 1-31 АВГУСТ 2020 г.

ЦЕНА 0,70 лв.

e-mail: sinizdat@gmail.com

www.facebook.com/Synodalpress/

Църковно изкуство

Скулптурните изображения в православната традиция

стр. 4-7

Документи

Становища на Православни църкви относно древния константинополски храм „Света София“

стр. 3



Светци на нашето време

Свети Софроний Богослов и Исихаст – теологът на личността

стр. 7

Чудотворни икони

Иконата „Пресвета Богородица – Домурудница (Икономка)“

стр. 8



ГЛАСЪТ НА СВ. ОТЦИ

Св. Максим Изповедник

Успение на Пресвета Богородица

Тайнството Възлизане на Пресвета Богородица

И сто, настанал часът на величественото и чудно пристигане на Христос, нейния Син и Бог, съпроводен от неизброимо войнство ангели и архангели, както и от другите чинове – Серафими, Херувими и Престоли; всички ангели стояли пред Господа със страх, тъй като „където е царят, там са и чиновете“. (Този често употребяван от светите Отци израз няма свое агнографско изображение, но той означава, че Царят Христос винаги е придружаван от ангелски чинове.)

Пресветата Богородица знаела всичко това още отпреди то да се случи и го очаквала с непохватна надежда. Затова и казвала: „Вярвам, че всички Твои обещания към мен ще се осъществят“. В резултат на което и светите апостоли видели най-вече, видели с изненада божествената Му слава; всеки един, разбира се, аналогично на своите възможности. Това пришествие Господне било по-величествено и по-страховито от първото, тъй като сега Той се явил по-ослепителен не само от светкавица, но и от Преображението Си на Тавор, при което явил природната Си слава, понеже след Възнесението Христос станал недостижим и невидим.

Пред това тайнство „учениците, паднаха ничком и твърде много се уплаиха“ (вж. Мат. 17:6); тоест, случило се същото, което те направили и при Преображението. Тогава Господ казал: „Мир вам“, както някога, когато „вратите на къщата, дете се бяха събрали учениците Му, стояха заключени, поради страх от иудеите, Той дойде“ (Йоан. 20:21, 19.) в същия този дом Йоанов. Нещо подобно се случило и сега, при Успението на Майката на Възкръсналия. Когато апостолите чули сладчайшия и прежелан Негов глас, се оживили и укрепили духовно и телесно и останали да съзерцават с почителен страх пресветлата красота и божествен блясък на Лицето Му. А пресветата, пренепорочна и преблагословена Богородица се изпълнила с радост и нейното лице засияло с божествено просветление. Но и тя, гледаща с благоговение и страх славата и блясъка, който излъчвал нейният Син и Цар Исус Христос, възвеличила още повече Неговата божественост и се моела за апостолите и всички присъстващи. В тези последни моменти тя ходатайствала за всички вярващи, намиращи се там, моела се за целия свят и



за всяка душа, позоваваща се на името Господне и на Неговата Майка. Тоест тя поискала, където се споменат тези две имена, там да се излива щедро Божието благословение.

Тогава светата Дева Мария, поглеждайки отново към Сина си, Го видяла в такава слава, за каквато няма човешки език, можещ да я опише.

И казала: „Благослови ме, Господи, с Твоята десница и благослови всички, които Те прославят и споменават името ми, всеки път, когато Ти отправят своите молитви и прошения“.

Господ тогава протегнал десницата Си, благословил майка Си и й казал: „Блажена си ти, нека се радва твоето сърце, Мария, благословена си ти между жените, защото пълнотата на благодатта и всеки един от твоите дарове ти бе даден от Моя Отец небесен; и всяка душа, която призове името Ми с благоговение, не ще бъде презряна, но ще намери милост и утеха в настоящия и в бъдещия век. А ти отпътувай в мир и радост във вечните жилища, в безкрайните богатства на Отца Ми, за да съзерцаваш славата Ми и да се радваш с благодатта на Светия Дух“.

И веднага по повеля на Господа ангелите започнали да пеят услаждащ слуха химн с глас жив и най-умилителен, а светите апостоли благоговейно склонили глава пред светодуховното тайноведение и прославили на свой ред Девата с ангелоподобен химн. И в такъв

климат Пресветата Матер Господня предала своята блажена и неопетнена душа на своя Цар и Син и заспала сън сладък и спокоен. Както при своето непонятно раждане тя родила без болки Господа Исус, подобно и сега, при своето успение, тя останала незазасегната от смъртни болки, понеже Царят и Творецът на всяко творение, Самият Той бе Този, Който и тогава, и сега измени физическите закони.

Ангелските войнства издигнали с почуда невидимите си ръце, когато възли-зала (при тях) нейната пресветая душа. Домът в Сион, както и цялата околност се изпълнили с едно неопи-сумо благоухание. А върху нейното пречисто тяло се носело някакво светло същество, невидимо за стивните очи. В същото време Учителят и учениците Му – небесни и земни, заедно съпровождали светата Дева. Благословеният Господ и преславен Владика на всичко въвеждал светата душа на Своята пречиста Майка на небесата, а учениците положили пренепорочното й тяло на земята, за да го помажат с благовония, а после да го пренесат там, където тя била пожелала. От там малко по-късно тя щяла да се пренесе в Рая или там, където желаел нейният Син и Бог.

Погребалното шествие

Светите апостоли понесли тогава ложето, на което било по-съвършеното и от небесна твърд тяло на Богоматер. Почели го с химни и духовни песни, прегръщали го с трепет и страх, изпявайки не само своята вяра и отдаденост, но и увереността си, че ще получат благодат и велика полза, ако, разбира се, тяхната вяра е съпроводвана от дела. Междувременно, щом станало известно погребението на Всецарицата, всички страдащи от всякакви болести се стекли там.

На стр. 2



От стр. 1

Тогава очите на слепци чудодейно прогледнали, глухи възвърнали слуха си, куци проходили, бесновати се очиствали и всякакви болки и болести се изцелявали. Въздухът и небето на небесата се осветявали от пристигането в тях на пресветата душа, а земята била почетена и се сдобила с благословение, приемайки пренепорочното и богоприемно тяло.

Апостолите тогава подтикнали блажения Петър да изрече надгробната молитва. Петър обаче възложил на Павел и на Йоан да отправят тази молитва. Но те не го послушали, а само коленичили пред него като най-върховен сред целия апостолски хоровод. Блаженият Петър тогава, още преди те да настоят, отдал послушание към реда, както и подобавало за даденото тайнство. И след като доста се помолил, те повили с повивки и помазали с елей тялото, което бе вместило Невместимия, Царя и Твореца на видимото и невидимото творение, и го положили на свещеното ложе. Веднага започнало ново песнопение, което блаженият Петър възглавявал, и апостолският хор отговарял антифонно, а небесните сили пеели с тях невидимо. Всичко наоколо било осветено от светлината на лампадите и благоухаело от каденията.

След това светите апостоли вдигнали свещеното ложе на раменете си и под водителството на Светия Дух се отправили към мястото в Гетсимания, също предварително посочено от Пресвета Богородица. Ангелите ги предвождали и охранявали, кръжейки над тях, а другите пеша следвали свещеното тяло и опящаните го. Погребението на всеблажената и преславна Богородица било величествено и духовно благолепно, понеже апостолите пеели, а всички вярващи ги следвали молитвено, молейки се с вяра на този телесен храм на Спасителя.

Всички болни и всякакви страдащи се изцелили и не били само „*шеiset души юнаци при одъра на Царя*“ (Песен на песните. 3:7), както се казва в Писанието, а видимо налице били избраните апостоли, заедно с многобройните придружители и всички вярващи, а пък невидимо – безбройните ангелски сили.

Само че врагът на истината не се поколебал да покаже дори и тогава своята дързост. Той пак подтикнал покварените иудеи към завист и ярост. Защото те, виждайки бляскавото шествие на преславната Богоматер с множеството апостоли и вярващите, които я следвали, както и безбройните чудеса, станали по благодатта на Всецарицата, и чувайки боговдъхновените химни, били завладени от зла ревност, „*народ глупав и несмислен... който е изгубил разсъдък и няма разум*“ (Второз. 32:6 и 28). Подобно на някога, когато гълъпата от невинни деца предвождала Царя Христос с финикови клонки в ръце и викала: „*Осанна! Благословен е Идещият в име Господне – Царят Израилев*“ (Йоан. 12:13, Мат. 21:9), а безбожните първосвещеници и книжници обезумявали и със завист и злоба юволяли срещу Подателя на всяко благо, до степен да Го осъдят на смърт, и то кръстна, така и сега, на погребението на преславната и пренепорочна Негова Майка, те се мъчели да унищожат мира и великолепното шествие от апостоли и вярващи и се опитвали, надавайки нечленоразделни викове, да заглушат този свещен синаксис.

Чудото с безбожника

Тогава един от тези нечестивци, по-едър от другите, дързък и злобен, връхлетял предизвикателно върху множеството християни, които придружавали *ковчеза на освещението* (така Давид назовава Богородица в Пс. 131:8, където предрича и нейното възкресение). Изкал първо да се приближат апостолите, които пренасяли небесното съкровище – мястото на невместимата и неопикуема природа, и тогава прострял нечистите си ръце и задържал здраво ложето, на което било положено пресвятото тяло на прелюбословената Царица, пред която дори и ангелите треперели, а херувимите гледали с крайно благоговение. Точно това дървено ложе този безразсъден и безсрамен човек сграбчил със

Успение на Пресвета Богородица



сила и се опитал да го преобърне. О, душа звероподобна! О, унищожителен разум! Съкрушителна мисъл! Но за своето деяние той получи твърде малка отплата.

Наистина, в момента, в който ръцете му сграбчили това свещено ложе, те на мига се отсекли от раменете, понеже се одързостил да ги сложи там, където той не бил достоен нито да се доближи, нито дори да погледне. Гневът Божи се излял върху му дотам, че той да изпадне във викове и ридания. Мъка и отчаяние завладели както него, така и иудеите, които били с него, защото чрез прогневен ангел се стоварил върху им Божият справедлив гняв. Те веднага отстъпили назад, изпадайки в паника, понеже ангел Господен ги бил прогонил.

Това чудо се случило, за да предизвика у иудеите обръкване и страх, а у вярващите – по-голямо дръзновение и славословие. Тоест онзи, който допреди това бил завладян от прекомерна лудост и спадал към враговете и хулители на Бога, след като бил поразен за своето деяние, бил обхванат от срам, дошъл на себе си (вразумил се) и превърнал предишното си презрение във вяра, а злобата си – в страх и съкрушение, както и подигравките и хулите – в покаяние и просби. Няма вече ръце, които да издигне в моление, но с горещи съзли и глас болезнен призовавал Пресветата Дева, умолявайки я да го помилва.

Така Първопричината на всичко станал Застъпник и на общата радост. Той счел за правилно да не налага на виновника вечна мъка, скръб, плач и осъждане, а само да му даде временно телесно страдание. Тоест Той изцелил не само нелечимите рани на неговата душа, но и тези на останалите му сподвижници и ги удостоил да станат християни и да се нарекат, по Божията благодат, **чеда Божии**. След което милостиво изцелил и ранените ръце.

Понеже евреинът, след като бил наказан, признал грешката си, побързал да се покае, молейки се с горещи съзли и с болка призовавайки името на Христа и на пресветата Негова майка Мария. Тогава свети апостол Петър дал заповед да спрат свещеното шествие и да паднат пред Богоматер с молитви и прошения. Довели пред нея виновния, съкрушен и каещ се, с обилно лещи се от ръцете му кърви, а от очите му съзли. Допрял се той до свещения одър, само че не както малко преди това, а молещ се със страх и трепет. А пък блаженият Петър поставил откъснатите му членове на мястото им и на момента, по благодатта Христова и на Неговата пресвята Майка, отсечените от раменете ръце се наместили, свързвайки се с останалото тяло. И не само ужасните болки и страдания изчезнали, но и следите от раната не личали изобщо. Поради това този човек повярвал в Христос, покръстил се, присъединявайки се към вярващите и прославил Господа и пресвятата и преславна Негова Майка.

Това чудо – изневиделица нараняването и отведнъж изцелението, укрепило у мнозина маловярци вярата и обрънало множество от иудеите, които изповядвали Господа Исус Христос, Разпнатия от тях Бог, и признали Майка Му за Богородица.

След всичко това апостолите с още повече бляскавост и още по-сърдечни химни и славословия отново

понесли на свещените си рамене одъра, който светозарно блястял от благодатта на пресветата Царица, и бил пазен от небесните и земни чинове. Тоест той бил невидимо добре украсен от хиляди ангели и архангели, а видимо – от химни и песни духовни.

Полагане в гроба на Пресветата Майка

След като стигнали в Гетсимания, положили в гроба непорочното тяло – светия ѝ от плът престол Господен, истинската Светая Светих, изкуплението на нашата природа, работилницата, в която се извърши страшното тайнство на единението на божествената и човешката природа. Във всеки случай *та е градът Божи*, за който „*славни работи се разнасят*“ (срв. Пс. 86:3) от род в род; планината, в която благоволи да обитава Господ Бог (срв. Пс. 67:16); *заклучената врата*, през която не е минал никой, освен единствено Бог, Който я опазил заключена (Ис. 44:2). Единствената Дева сред майките, единствено святата и Богородица.

Въпреки това не е чудно, че Майката на Живота е била положена в гроб, защото и Синът ѝ – същинският Живот, самото безсмъртие, бе претърпял телесна смърт и погребение и чрез смъртта Си отмени смъртта и дари на света живота.

Не подобава обаче да премълчим и случилото се при полагането в гроба на девственото тяло.

Когато стигнали до гроба, оставили близо край него ложето, върху което били положили безценното Съкровище и трябвало да вземат с ръцете си благословеното тяло, за да го положат вътре в гроба. Всички свети апостоли и тези, които ги следвали, останали трепетно да наблюдават, не смеейки да докоснат светото и прелюбословено тяло, понеже виждали светлината, която го обкръжавала и божествената благодат, която го покривала.

Тогава впрочем всички апостоли възложили отново на Петър и Павел да погребат светото тяло, понеже евангелист Йоан държал кадилницата и кадял с благовонен тамян свещеното тяло на Всецарицата, обливайки го със съзлите си. Тогава Петър и Павел, без да слагат ръцете си върху всеосвещеното тяло, но държейки някакви ленти, които висели от него, с крайно благоговение и внимание го вдигнали от ложето и го спуснали вътре в гроба. По този начин тези светли и неотразими апостоли, след като първо почели и послужили достойно и подобаващо на Сина ѝ, служели сега и на Неговата Майка – почетената от ангели и човещи, облажаваната от всички родове, наричащи я *благословена*, както предрекла това сама блажената чрез собствените си уста (Лука. 1:22).

Така, когато това свято Светая Светих, тяло на прелюбословената Богородица и приснодева Мария било положено в гроба, светите апостоли останали там в продължение на три дни, наслаждавайки се на прекрасните химни на светите ангели – едно сладчайше и умилително псалмопение, което човешки език е невъзможно да опише, както казва пророк Давид: „*Ще отида в място на шатра достойна за удивление, до дома на Бога с глас на ликоване и благодарение, с шум на празнуващи*“ (Пс. 41:5, по Стругинта). Наистина, това било чудна скиния – дом Божи, който се понарави за обитание от Самия Него – Господа на славата и Цар на мира.

Празният гроб на Пресветата Майка

Това, което разказваме, е достигнало до нас чрез потомците на откровени и достоверни очевидци. И е сигурно и потвърдено, че докато всички апостоли се били събрали за погребението на Царицата, един от тях по Божий промисъл не бил известен ъвреме като останалите. Затова те го чакали да пристигне, за да стане и той причастен на благословието, което те самите получили от благодатното и благословено тяло.

Така на третия ден пристигнал и той и заварил другите апостоли на пение пред светия гроб. Чул тогава

ГЛАСЪТ НА СВ. ОТЦИ

От стр. 2

и той сладчайшето и в цялостна хармония мелодично пение на ангелите и замолил светите апостоли да отворят свещения гроб, за да се поклонят и той на богоприемното тяло на Пресвета Богородица. Блажените апостоли, водени от Светия Дух, се вслушали в молбата на брата си и със страх отворили гроба.

Но когато отвалили плочата, не намерили преславното тяло на Богоматер, тъй като то било пренесено там, където пожелал нейният Син и Бог.

Подобно на Себе Си, Който като претърпя телесна смърт заради нашето спасение, прие да бъде положен в гроб и възкръсна от там в третия ден, така Той устрои да бъде положено в гроб и непорочното тяло на пресветата Му Майка, а след три дни, съгласно Неговата воля, да бъде пренесено то във вечното нетление, за да се съедини отново с душата ѝ. Тази уникална чест Творецът на света запазил за Майката, която роди Него – Царя на славата и Господаря на живота и смъртта.

Гробът впрочем бил намерен празен! Лентите и плащаницата, с които я били обвили, намерили вътре, но девственото тяло го нямало. То било пренесено близо до нейния Син и Бог, така че да живее заедно с Него с душа и тяло и да царува заедно с Него. Вследствие на това човешката природа се удостои да се въздигне във вечното царство не само по причина на Сина ѝ, но също по причина на самата нея – Неговата майка.

Почудили се тогава блажените апостоли, изпълнили се с радост и се убедили, че закъснението на единия от апостолите е било дело на Божия промисъл, за да се разкрие това велико чудо; да се отвори заради него онзи гроб и да се разкрие възлизането на светото ѝ тяло. Пред гледката на това чудо те прославили Христа, Който всячески почел пресветата и безукоризнена Своя майка; наистина, всичко се било изгълнило със светлина и благоухание, които струяли от свещения гроб, вътре в който било положено по-съвършеното и от небесата тяло на светата Богородица. По цялата околност на Гетсимания се били разпростирали тези светлина и това благоухание. Затворили отново този свят гроб и много бързо се разчуло по всички краища на вселената за преславното Преселване на Пресвета Богородица.

Освен това, нещо, което от древност се разказва и е стигнало до наши дни, е, че апостолът, който се явил на третия ден, бил Тома, дошъл от Индия. По този начин, както и предния път Възкресението Господне придобило още повече достоверност поради Тома – тогава, когато Господ влязъл през „заключените врати“ (Йоан. 20:19, 26) на осмия ден и показал раните Си и светото Си ребро – подобно и сега, благодарение на Тома станало известно Преселването на нетленно и непорочно тяло на светата преславна Богородица и Приснодева Мария.

След това светите апостоли, като се помолили и се прегърнали един друг, се разпръснали отново всеки един за своята страна, която му била отредена, за да проповядва Евангелието и съгласно получената заповед, „да научат всички народи“ (вж. Мат. 28:19), подпомогани от Господа и от чудесата, които извършвали с Негова сила. Така впрочем небесата и ангелските войнства се възпълнили с възкачането на душата, а после и на тялото на Пресветата и блажена Дева. Но и земята се осветила с нейния живот на земята, с нейното погребение и дори със светите одежди, повиващи тялото ѝ. Поради това и въздухът, и цялото творение се благословили от почитанието към нея и от невянтия, но постоянни нейни благодеяния. И всеки град и страна, и всички вярващи души са изпълнени от непрестанните чудодейни нейни дела, от изцеленията и от безбройните блага, които Богоматер дарява всекому. Наистина, кому е в силите да опише застъпничеството и ходатайството ѝ за всички нас, или кой език може да опише достойно богатството от нейни благодеяния?

Из книгата „Древно пространно Житие на преблагословената Владичица наша Богородица“, Синаodalно издателство, 2019 г.

ДОКУМЕНТИ

Становища на Православни църкви
относно древния константинополски храм „Света София“

Апел на Сръбската църква към турския президент



Едва ли има човек в цивилизования свят, който да не знае за „Света София“ – великолепен и уникален храм, някога най-важният храм за целия християнски свят, както на Изток, така и на Запад. Също така е известно, че „Света София“ е била християнски храм повече от девет века, а джамия – малко повече от пет века. Поради своята архитектура и стенописи „Света София“ е един от най-важните паметници на културата и духовното наследство на човечеството под закрилата на ЮНЕСКО. Ако един мюсюлмански поет е могъл да напише върху храма на Божията Майка Левишка в Призрен (Сърбия), че неговото око е като гнездо за нейната красота, то чие око и изискано художествено чувство би могло да изрази ненадминатата красота на „Света София“?

Но значението му не се състои само в неговата художествена и културна стойност. Той за всички християни – и православни, и други, е преди всичко велика светиня, свидетел и източник на автентична духовност. Разбира се, ние не искаме да твърдим, че за мюсюлманите той не е бил или не остава място на вековен молитвен живот и въздвижение. Не е чудно, че Кемал Ататюрк, създателят на съвремен-

на Турция и свидетел на дългото историческо съвместно съществуване между мюсюлмани и християни, със сигурност като е имал предвид горните факти, е намерил разумното компромисно решение, като е превърнал този Храм в музей, отворен за всички, независимо дали те са християни или мюсюлмани.

Ние считаме отмяната на решението на Ататюрк и едностранното превръщане на „Света София“ в джамия, не само за историческа несправедливост, но и за прибръзнана и ненужна политическа стъпка, вредна за международната репутация на Турция и отношението към нея, вредна и за взаимното доверие между християните и мюсюлманите по света. Надяваме се, че на всички е ясно, че единствената алтернатива за бъдещето не е изкуствено провокираната конфронтация между двете най-големи религии в света – християнството и исляма, а мирът всред

вярващите. И не просто мир и толерантност, а взаимно уважение, диалог и сътрудничество. Важно е общото благо за хората и нациите и то да не застрашава ничия религиозна и културна идентичност.

Вярваме, че единственото справедливо решение, ако това на Кемал Ататюрк бъде променено, е запазване на музейния статут и даване на разрешение за извършване не само на мюсюлманско, но и на християнско богослужение. Храмът е повече от достатъчно просторен, така че никой да не притеснява никого. Подобно решение не би било прецедент в съвременния свят. Отбелязваме, че не само в Йерусалим и в Синай, които са свещени места за вярващите и от двете религии, но и на други места, като в Сърбия и други райони, където има сръбска народност, църквата и джамията често стоят редом една до друга, свидетелстващи за

историческа симбиоза, толерантност и доверие сред съжителстващите.

След призивите на Предстоятели на Християнски църкви – патриарх Кирил Московски, папа Франциск Римски и др., и на височайши представители на Русия, САЩ и други страни, както и на ЮНЕСКО, изпращаме от името на Сръбската православна църква апел до президента на Турция Реджеп Тайип Ердоган да се откаже от намерението си и да запази статуквото на „Света София“. Все още не е късно за това. Подобна постъпка би му послужила добре и би била удовлетворение и утеха в мъката и болката на Вселенския патриарх Вартоломей и неговата Църква и на православната общност в Турция, но също така тя би донесла на съвременна Турция и одобрение, доверие и поздравления от цялата световна културна обществена.

14 юли 2020 г.

spc.rs

Комюнике на Еладската църква

посветен на Премъдростта Божия – нашия Господ Исус Христос. Става въпрос за един шедевър на архитектурния гений и един световноизвестен изключителен паметник на християнската култура. Ценността му остава вселенска, защото християнството има наднационално и вселенско значение. Никаква модерна или постмодерна концепция за „мултикултурализъм“ не е създала този паметник, чрез който по неповторим начин се изразява християнският възглед за върховното Добро и Красота. Считаме, че премахването на културно-неутралното използване на паметника като музей, който беше благородно създаден по време на Турската република през 1934 г.,

има за цел да превърне едно място на културата в плячка, символ на завладяването“.

В по-широк смисъл, инструментализирането на едно творение на европейската култура, което е било символ на единството и мирното съвместно съществуване, в място за самостоятелното упражняване на една религия, и то с цел постигането на микрополитически стремежи и вътрешни доказвания, представлява ярка проява на цивилизационен дефицит от страна на ръководството на съседната страна (Турция) и е явно отдалечаване от общоевропейските принципи за мир, помирение и уважение към различността.

Уважението към характера и поученията,

които този християнски паметник ни напомня през вековете, изисква пробуждане и бдителност на целия духовен свят, на всички християнски изповедания и Църкви, както и на правителствата и на международните организации, които се застъпват за мира, съвместното съществуване на народите и взаимното сътрудничество, на културите и религиите, с цел да се предотврати един подобен вид превръщане (на „Света София“ в джамия).

В тази връзка Еладската църква непосредствено пристъпва към международен призив и действия, настоявайки за възстановяването на Паметника и възвръщането към правилното му предназначение.

13 юли 2020 г.

ecclesia.gr

ЦЪРКОВНО ИЗКУСТВО

Скулптурните изображения в православната традиция

От стр. 5

Два идентични, по-скромни паметници от водещия скулптор **Валентин Старчев** в наши дни представят **екзарх Антим** в София и Одрин. Във Видин впечатляваща е тронната надгробна скулптура от Иван Дудулов в мавзолея на екзарха, на когото е посветена книгата на епископ Поликарп Белоградчишки. Подобна надгробна скулптура на великотърновски духовник е изработена у нас в миналото и от известен румънски скулптор.

Проблемни са някои опити за представяне на местни дарители чрез статуи. Но като паметна плоча **профилният релеф на съвременния монах Спиридон** стои много добре и възпоменателно при вратите на храма на Църногорския манастир. Интересно е, че и неговият портрет включва очила, както и **паметникът на екзарх Стефан в Широка Лъка**, което подчертава документалната стойност на изображенията за сметка на църковно-иконичната.

По-камерните триизмерни произведения на скулптурата се разработват широко в областта на малката пластика или се отнасят към сценичното изкуство, сувенирните църковни стоки, домашните иконостаси и учебните помагала по вероучение. Все още няма български аналог на красивите традиционни и съвременни руски авторски предимно **екстериорни скулптури** с иконно въздействие, като изображенията на Светогорската „Богородица – Игуменка“ (Геронтиса), на преподобни Серафим Саровски, на преподобномъченица Елисавета Фьодоровна. Не се очакват в близко време и процеси сходни с появата на разнообразна иконография на благоверните князе Петър и Феврония като покровители на семейството, а мемориалните скулптурни творби, представящи свети Лука Кримски като покровител на здравеопазването, все още не намират еквивалент в българската културна практика.

Забележителният съвременен проект **„Дворът на кирилицата“** в Плиска включва красиви скулптури на множество светии, които ги представят благопристойно и в комбинация с триизмерни художествени модели на азбуката, каквито са традиционни в светското българско изкуство, макар и все още да не са навлезли твърде широко в сувенирното производство и рекламата. След като няколко проекта за макети на български сгради включват множество храмове и манастири и наред с вощъчните фигури и други интересни експозиции извървяват пътя до живите исторически възстановки, свещените образи навлизат и в практиките на туристическата атракция, както са разработени от десетилетия в кинематографията, в повечето случаи в границите на благоприличното.

По-модерните чуждестранни форми на изкуство – като светлинното шоу, проектирано върху статуята на Христос Изкупител в Рио де Жанейро по повод на лекарския подвиг през време на пандемията; като чехословашката инсталация от привидения в изоставен храм с цел да се съберат средства за спасяване на сградата; а също и като комуникационна техника, разположена в короната на друга статуя на Спасителя в Полша – все още трудно биха могли да се възприемат в България, поне до този момент.

По-възможно е църковни сюжети и мотиви, като рождественските, възкресните, светийските и храмовите, да се открият в експозициите на съвременното българско изкуство на изтъкнати ваятели, като Величко Миневков, Валентин Старчев, Павел Койчев, Крум Дамьянов, Иван Русев и други, в репродукции от техни монументални ансамбли и в мащабните скулптурни паркове създадени от някои от тях, както и в отделни творби на керамичите Йова Раевска, Олга и Георги Коларови, Здравко и Евгения Манолови, Антонина Конзова, Йоанна Кемилева и други, в керамични икони на зографя Ангел Радушев и други иконописци. Художественият подход и представяне-то невинаги изглеждат така, както може да се очаква в контекста на православната естетика, нито обикновено са в центъра на творческото амплуа на по-



вечето автори, но понякога религиозните рефлексии са повече резултат от продължителни търсения, отколкото само отделен експеримент.

В допълнение на това, днес скулптурата продължава да зависи до голяма степен от архитектурните решения и осветлението, а когато се документира, разчита на фотографското изкуство, съчетано с умела изкуствоведска интерпретация, понякога и в сътрудничество със самите автори. Културните политики и обстоятелствата по възлагане на скулптурни поръчки са още едно измерение, в което гражданските и църковните изкуства е възможно да се разминават, както трудно се намира съответствие между кавалетните и монументалните, изящните и приложните художествени практики.

В наши дни общинските власти в старопрестолното Велико Търново не следват трогателната стилизирана практика, паметникът на пожарникаря да пресъздаде портретен реален образ на наскоро загинал служител и да стане въздействащо средоточие едновременно на семейни, съсловни и селищни чествания, а по същия обичай се издига дървена статуя на свети пророк Илия като небесен покровител на огнеборците. Надгробните паметници рядко са авторски, а естетическото им качество, както и на църковната и военната скулптура не подлежи на същото обществено обсъждане като мемориалите посветени на по-отдалечени във времето събития или личности, които губят актуалността си при обновяването на съвременната паркова селищна среда. Крайпътните мемориали, обозначаващи мястото и времето на пътно-транспортни произшествия и възпоменаващи жертвите, както и подобни паметници свързани с бедствия и аварии, трудно се интерпретират аналогично на малките градински параклисчета при табелите за отклоненията на пътя към свети места.

За съвременните вярващи все още е трудно за възприемане визуалното сходство на кръста при освещаване на храм с надгробния, както и необходимостта ктиторите и дарителите да се почитат предимно на гробищни свети места, независимо дали те са починали преди, или след налагането на благоустройствените ограничения за прицърковни погребални обичаи.

Не по-малко противоречиви са и впечатленията от разнообразните по мащаб и оформление оброчни обозначавания на крайселищни пейзажи с разкриване на чинии руини, произведения на ландшафтния дизайн или огромни, а понякога и светещи кръстове, според благосъстоянието на селищата, волята на дарителите и по-безпроблемното църков-

но благословение, както и свързани с отбелязване на началото на XXI век. Уроците от войнишките и социалистическите паметници и разграничаването на патриотизъм от естетика в мемориализацията от миналото, днес отдавна са достатъчно забравени, за да повлияят действително при изграждането на нови паметни места, още докато отначало не се съобразяват добре местните и православни традиции и не е решен спорът за преходността на възстановките, който се простира и до светите места.

Въпреки че изкуствоведите с интерес проучват творчеството на мнозина художници и на църковни теми, трудно се намира благочестиво обяснение при съвременното представяне на светите боси и гологлави, в профил и в гръб, с непривични жестове и пози, например с едно прегънато коляно, както в спорта. Скулптурните произведения са по-устойчиви на външни условия, предполагат патиниране с времето, защита като пространство, повърхност и материал, особено когато са застрашени при преместване или след претопяване проектите и калъпите им не са запазени. Погледът на очите в ликовите се пресъздава триизмерно чрез засенчването на вдлъбнати форми и много трудно с инкрустация, а цялостното възприемане на кръглите пластички зависи от регулирането на човекопотока, поведението на птиците и животните в околността, положението на цветята или растителността в близост.

Накрая и климатичните промени повлияват вида, материала и цялостния изглед на пластиките и изискват поддръжка. Затова и невинаги предпочитанието към триизмерните монументални произведения в църковното изкуство е уместно да се търкува като недопустима грандомания или различна културна принадлежност.

Не само свети Лука Кримски, който е фотографирал, докато му изработват портрет в глина, но и по-рано Негово блаженство Варненският митрополит Симеон, както и други духовни лица са били фотографирани и изобразявани в качеството си на общественици. Портретувани елитарно още приживе, дори светии е трябвало смиренно и търпеливо да позират на фотографи и живописци, но също и на скулптори – с цел да им се изработят и въздигнат паметници, понякога и нееднократно. Така отците премъдро са ни завещали много по-достовърни образци на своя външен вид за целите на иконописата, където вече не би се наложила работата по друг модел, което пък би застрашило автентичността. Кolkото и пресъздаването на идентичността чрез изкуството да е моментно, материално и условно, а словесните и писмени описания, отразени в трудовете или медията и така запазени в традицията, да са до голяма степен субективни, докато творчеството не е напълно роботизирано, остават въпросите на интерпретацията.

Наистина, **преподобният свети Пимен Зографски** не изглежда еднакво във фотографиите и макета на скулптурата на Иван Лазаров, издигната навремето в Националната художествена академия, в сегашния паметник на същото място или в изящната патронна статуя на светеца пред Русенската художествена галерия. Също така и паметникът на свети патриарх Евтимий от Марко Марков, който следва вариант на иконографията на преподобния с издигнат кръст, подобен на представяното на свети Йоан Рилски в академичната църковна живопис, не е напълно идентичен с патронната скулптура на светителя, поставена на фасадата на едноименното му столично училище. Наред с видимата христоложност на свети Пимен, сред разнообразните високохудожествени пластични интерпретации на Рилския светец от Иван Лазаров, правят впечатление решения много по-близки до апостолските и светителските персонажи, до търсенията на художника в исихастки фигури, релефи на светии, портрети на духовници и живи монашески композиции, работени от скулптора по наблюдения и рисунки от натура

На стр. 7

ЦЪРКОВНО ИЗКУСТВО



От стр. 6

на Света Гора. Съвсем не е тайна или загадка обстоятелството, че прекъсването на традицията в академичната разработка на религиозна и църковна тематика оставя и изкуствознанието без думи по редица богословски въпроси на сакралната скулптура изява. Но това още не означава, че забавянето на публикуването на някои естетически обобщения въз основа на опита достигнат при създаването на наличните днес, запазени или поне документирани творби, не позволява на вярващите да разпознават светиите, вместо да търсят прилика със също така условните им иконописни варианти, което не допринася за молитвено съзерцание.

Въпреки че у нас общата идея за бъдеща църковна прослава на милосърдни свети от последните два века все още назрява и не е придобила очакваната по-конкретна форма на процедура по канонизация, скромният просещ старец в традиционно облекло Дядо Добре привлича вниманието на художниците.

Неочаквано допуснат да стои в преддверието на патриаршеската катедрала, едновременно като просещ и даряващ, още преди кончината и огласяването на църковния му принос столетникът Добри Добрев от Байлово, който подобно на крупната църковна дарителка и революционерка Йорданка Филаретова не успява да приеме монашество, вдъхновява обществеността именно със своя архаичен външен вид, в съчетание с храмовото пространство. Даряващият скулптурата художествен екип от преподавател и ученици по каменоделство обмисля вариантите на скулптурната композиция, представяща образа на благочестивия вярващ като права или седнала фигура в естествен ръст върху постамент с касичка, чрез която събирането на дарения за храма да продължи.

Показателно за православния свят е, че почти не са преобладаващите практиките на поднасяне на цветя и венци, огласяването от детски и военни тържества и почитта с празнични литии, молебени и водосвети на паметниците на средновековни, възрожденски и съвременни църковници. Въпреки че на места художествените репрезентации на не един канонизиран светец, като преподобния Паисий Хилендарски, светителя Лука Кримски, а особено на равноапостолните просветители Кирил и Методий и техните ученици, граничат с неправдоподобното, идеологизираното или направо навлизат в сферата на модерното изкуство, възможно е мястото на ваятелството в изразяването на православно вероизповедание да е по-значително, отколкото принципно се предполага.

Веднъж забелязано и постепенно прието в благочестива църковна перспектива, скулптурното изкуство има огромен художествен и духовен потенциал да интерпретира, представя и популяризира висшите богословски послания на Православието не по-малко традиционно и убедително от другите естетически видове и жанрове, и в наши дни, и занаят.

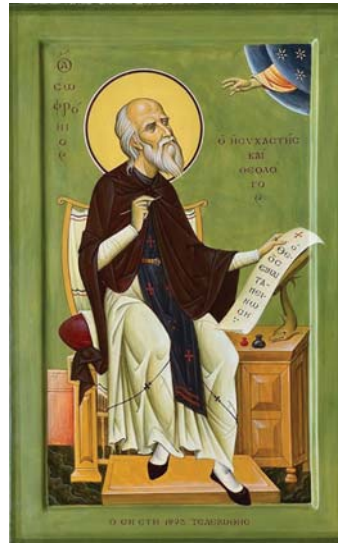
Лиана ГЪЛЪБОВА

Свети Софроний Богослов и Исихаст – теологът на личността

По повод прославлението на преподобния старец Софроний (Сахаров) на 11 юли т.г.

Досега хилядолетната памет на Църквата само за трима свои свети е запазила прозвището Богослов. Това са св. Йоан Богослов, св. Григорий Богослов и св. Симеон Нови Богослов. И ето че наскоро, след толкова векове, Църквата всеправославно признава четвърти свой светец за достоен да носи тази титла. Защото във вероизповедния живот на Църквата истинският „отличен богослов“ е този, който достига боговидение не само по пътя на духовното наслаждение, а главно посредством онова дълбоко опознаване на конкретна божествена истина, от която вярващите в света в конкретно време имат нужда, за да се спасят. Тази конкретна истина той опознава в проникновение: „За нас не е отличен богословът, който всичко е открил, защото Той (Бог) не може да бъде обхванат, а който повече от другите си е изградил представа и съставил за истината попълнен образ или сянка, или както там се казва“ (Св. Григорий Богослов, Слово XXX, 125С).

Свети Софроний Богослов, новият светец в многосияното небе на



Православната църква, просиява като рядък Божи дар към нашата многоука, но така неуверена в себе си епоха. Канонизиран от Вселенската патриаршия на 27 ноември 2019 г., неговият велик принос като **Богослов** е, че той съумява автентично да предаде на нашето време учението на светите Отци, както използва съвременна терминология, пречупена през личния му опит от общението с Божествената природа.

Преживял в дълбоко покаяние тайнството на

изкуплението, той се сдобива с боговиденческият опит на съзерцаване нетварната Светлина, чрез който опит автентично наставлява, разгаряйки у съвременните хора страстта по Бога. В не престанна молитва за целия свят, преживява в цялост православната

сборност, бидейки достоен наследник на духовния завет на свети Силуан Атонски и заслужаващ името си **Исихаст**. Заради богословските си прозрения и разтълкувания на съвременен език той е определен като **богословът на личността**, т.е. на ипостасното начало. Това начало той вижда като най-вътрешната първа и последна причина, която съставлява онтологичното ядро на Божественото битие. Ипостасното начало е дадено като потенциален дар и на човека. То

се крие в оделотворяването на онова „подобие“ Божие, което е заложено у човека при самото му непосредствено сътворяване от Троициния Бог като Негов образ. С другите Светлини, чрез който опит автентично наставлява, разгаряйки у съвременните хора страстта по Бога. В не престанна молитва за целия свят, преживява в цялост православната

сборност, бидейки достоен наследник на духовния завет на свети Силуан Атонски и заслужаващ името си **Исихаст**. Заради богословските си прозрения и разтълкувания на съвременен език той е определен като **богословът на личността**, т.е. на ипостасното начало. Това начало той вижда като най-вътрешната първа и последна причина, която съставлява онтологичното ядро на Божественото битие. Ипостасното начало е дадено като потенциален дар и на човека. То

Преживял в дълбоко покаяние тайнството на

Анула ХРИСТОВА

Ето какво споделя **митрополитът на Навакт и св. Влас Йеротей (Влахос) в предговора към новата си книга „Свети Софроний – светогорец и исихаст“:**

Свети Софроний до края на своя живот си остана светогорец – исихаст, божествеността в себе си е изградил представа и съставил за истината попълнен образ или сянка, или както там се казва“ (Св. Григорий Богослов, Слово XXX, 125С).



което пиша в тази книга, е израз на моето най-дълбоко уважение към неговата свята и почитаема фигура. Тази книга е плод на ответна любов, една скромна отплата.

Неогдаващата му канонизация е резултат от многогодишното признание на хората, които го познаваха. За свети Софроний се съставиха житиета, свещени последования и чрез всички тези начини се изразява съзнанието на Божия народ, което съгласно св. Дионисий Ареопагит е „умосъзерцаващият чин“ на Църквата.

Когато преди известно време ключови всички глави на тази книга, вечерта в съня си видях свети Софроний. Той беше в светия манастир „Св. Йоан Предтеча“ в Есекс, Англия, и аз отидох да го посетя. И макар че беше на преклонна възраст и ми бяха казали, че не излиза навън, той излезе от къщата си щастлив, млад на възраст, със сияйно лице, облечен в бели дрехи. Поисках разрешението му да го снимам. Той ми го даде и аз го снимам. Но никоя снимка не можеше да улови блясъка на лицето му...

Събудих се, служих в онзи ден и през цялата Божествена литургия си спомнях чудния сън с неговото така сияйно присъствие. По-късно Вселенската патриаршия взе решението за неговата канонизация.

Смирено прося неговата благословия и молитви пред Бога да се сдобия с „благия край“.

Свети Софроние, моли Бога за нас!

ЧУДОТВОРНИ ИКОНИ

На Света Гора, във Великата лавра на св. Атанасий Атонски има уникална икона – „Пресвета Богородица – Домуоредница“ (Икономка, Домостроителница) – **почита се на 5 юли**. Към нея се стичат хора от всички краища на света с надеждата да намерят защита от разруха и материална криза за дома си.



изграждането му. Намира се в молитвена ниша, вляво от централния вход към католикона, поставена върху дървен проскинитарий.

Иконата е изписана в памет на думите на Пресвета Богородица към основателя на Великата лавра – свети Атанасий Атонски, че Тя ще бъде тази, която ще се грижи за материалното поддържане на манастира и никой друг да не се нарича повече „иконом“ на Лаврата, защото от сега нататък тя ще е Икономката (Домуоредницата) на манастира.

И наистина, до ден-днешен монахът, който отговаря за съответното послушание в Лаврата, не се нарича „иконом“, а „параиконом“, т.е. помощник-иконом.

ЦВ

Богородичната икона „Домуоредница“ става особено популярна по време на финансовата криза и нейни копия се разпространяват по всички краища на света.

На тази икона Пречистата е изобразена седяща на престол, а в skutа ѝ е Предвечният Младенец. Обърнати към нея в молитва са 14 прavi фигури на светци, свързани с манастира и

Иконата „Пресвета Богородица – Домуоредница (Икономка)“

За срещата на св. Атанасий с Пресвета Богородица

Веднъж, когато в Атанасиевата лавра настанал глад, братята се разотиили кой където види. Унил, Атанасий, тръгнал да търси друго място.

– Къде отиваш? – го попитала една жена на пътя.

– Коя си ти? – я попитал Атанасий, учуден, че вижда жена в Света Гора, където достъпът на жени е забранен.

– Аз съм онази, на която ти си посветил твоята обител. Аз съм Майката на твоя Господ.

– Боя се да ти повярвам – казал Атанасий, – защото и демонът може да се преобрази в ангел на светлината. С какво ще ме увериш в достоверността на твоите думи?

Тогава Пресвета Богородица му каза:

– Удари с жезъла си тази скала и ще познаеш кой съм аз, която говоря с тебе. И **запомни – завинаги ставам Домуоредница на твоята лавра.**

Атанасий ударил с жезъла си скалата – от това скалата затрещала и се разпукала като от гръмотевица и от пукнатината на разцепилата се скала потекла вода.

Уплашен, Атанасий се обърнал да се поклони на светата Пречиста Дева, но тя вече била изчезнала.

Той се върнал в своята лавра и още повече се удивил, като намерил всички хамбари препълнени с жито.

Ето повторение на великите чудеса, с което се потвърждават древните чудеса и чрез което вярващите укрепват своята вяра.

**Св. Николай Велимирович,
Из „Охридски пролог“**

ЧУДЕСА

Известно е, че милиардерът Аристотел Онасис, един от най-богатите хора на 20 в., се отнасял с трепетно почитание към Богородичната икона „Домуоредница“.



За да се поклони на тази икона, нееднократно на Атон е ходил и принц Чарлз.

Атонският монах отец Марио разказва за множество чудеса, които са се случвали пред чудотворната икона.

Божията Майка милостиво приема разкаянието в греховете и молбите за помощ както на обикновените хора, така и на крупните бизнесмени. Покривайки ни със своята милост, тя дарява всички, които се обръщат към нея – та нали един фалит на голямо предприятие ще е беда не само за неговия собственик, но и за работниците и техните семейства.

Из летописите на с. Горелово

В началото на 19 в. група силно вярващи християни от с. Горелово, Смоленска област, се отправили на поклонническо пътуване до Атон. Като отишли на Света Гора, посетили много манастири и се поклонили на много светини.

Една нощ най-възрастният мъж от групата сънувал следния сън: в тяхното родно село имало голям пожар, изгорели всички поля, загинал целият добитък, всички жители останали без зальк хляб, в очакване на гладна смърт. В един момент обаче, небето се разделило и се появила прекрасна жена, която стояла на облак. От нея струяла светлина – тя

само протегнала ръце над горящото село и веднага завалил дъжд. В този момент се появили реколта и хляб, а спусналите се от небето ангели дарявали на хората ароматни плодове.

Човекът разказал на своите приятели съня си за страшната беда, която се случила в тяхното село и те отишли за съвет при настоятеля на манастира, в който нощували. Той ги изслушал и ги завел при чудотворния образ „Домуоредница“, който се намирал в едно от помещенията на манастира.

Три дни се молили поклонниците, три дни молили да бъде запазен техният роден край от глад и мор. И веднага им бил изпратен знак – на третия ден, докато се молили, в храма влязъл бял гълъб и едно перо от него паднало до тях. Разбрали, че е време да се връщат у дома.

Когато се върнали в селото си, хората започнали да им разказват, че е имало страшна суша, цялото жито и реколтата били изгорели от силното слънце, започнали да измират и животните. Хората изгубили надежда. Изведнъж се случило чудо – от небето плисал дъжд и валил три дни, без да спира. Когато спряло да вали, реколтата се съживила, а наесен хората събрали най-богатата реколта от всякога.

В селото бил построен храм, в почит към иконата на Божията Майка „Домуоредница“.

От дневника на писателя Г. Н.

В края на 18 в. в дневника на писателя от Петербург има описана чудна история, случила се на техните съседни. По това време писателят живеел под наем в къща, а в съседната стая живеели майка и дъщеря. Младата жена била шивачка и по цял ден шиела, а момиченцето си играло с котето на хазията. Но майката се разболела, скромните спестявания бързо свършили, а тя не можела да работи и с всеки изминал ден нищетата ставала все по-голяма. От гладна смърт ги спасявали техните съседни. Есента идвала, трябвали и дърва за отопление. Жената се топяла от болестта с часове, нямала никакви сили и единствено можела да се моли на св. Богородица.

Един ден писателят срещнал пред къщата си достолепна жена, облечена обикновено, но чисто и спретнато, а лицето ѝ било полузакрито с покривало. Жената не била от квартирантите в къщата. На връщане видял как тя излиза от стаята на шивачката. Като влязъл в стаята си, той веднага отишъл до прозореца, за да види жената, но от нея нямало и следа. „Сякаш се разтвори във въздуха“, си помислил.

Малко след това той отишъл в стаята на съседката, защото го зачопило любопитството, и видял следната картина: болната жена кротко спяла, с порозовели бузи, а момиченцето стояло на леглото, в краката на майка си и гризело голяма червена ябълка. И най-удивителното: в стаята било топло, в печката горял огън, а до нея имало дърва. До главата на жената имало малка икона. Писателят я взел и прочел името: „Домуоредница“.

От този ден нататък болната започнала да се поправя, отново започнала да работи и да изкарва прехрана за семейството. Когато я питали за жената, която я посетила в онзи ден, тя казвала: „Божията Майка дойде по моите молитви и ни спаси“. В неделите заедно с дъщеря си ходели в църквата и отслужвали молебен пред иконата на Божията Майка. В храма тя срещнала и своя бѐдещ мъж – благочестив вдовец, който се влюбил в нея.

Така св. Богородица устроила нейната съдба.

svetlinaiikoni.blogspot.com

ПРОДЪЛЖАВА АБОНИРАНЕТО ЗА „Църковен вестник“ – 2020 г.

1 година..... 30,00 лв.
6 месеца..... 15,00 лв.
3 месеца..... 7,50 лв.
ед. цена..... 0,70 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА
СВ. СИНОД, София – 1000, ул. „Оборище“ № 4
тел. 02/987-56-11 / в. 245
За абонамент: 02/987-56-11 / в. 128
e-mail: sinizdat@gmail.com

Отговорен редактор на броя:
Анула Христова

Материали се приемат в електронен формат.

Сумите за абонамент да се изпращат по банкова сметка или с пощенски запис на името на **Танка Тончева Христова**, като се изписват точният адрес и пощенският код на абоната!

Банкова сметка на Синодално издателство на БПЦ:
УниКредит Булбанк – София, ул. „Алабин“ № 58
IBAN BG97UNCN9661018147018, BIC код: UNCRBGSF

„Църковен вестник“ съдържа съществени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.